

Tzv. *cum historicum*

Ve vyprávěních o minulých dějích se v latinských textech velmi často vyskytují souvětí, která obsahují vedlejší věty se spojkou *cum* ‚když‘ a slovesem v konjunktivu (tzv. *cum historicum*). Taková vedlejší věta vyjadřuje časovou okolnost minulého děje, který je obsahem hlavní věty. Jedná-li se o časovou okolnost **současnou** (‚když‘ = ‚zatímco‘), stojí ve vedlejší větě **konjunktiv imperfekta**; jedná-li se o okolnost **předčasnou** (‚když‘ = ‚poté co‘), stojí v ní **konjunktiv plusquamperfekta**:

Cum *sē bovēs pābulō reficerent, Herculem sopor oppressit.* **konj. impf.**
 ‚Když (= zatímco) se býci občerstvovali pastvou, Herkula přemohl spánek.‘

Cum *Herculem sopor oppressisset, Cācus bovēs in speluncam trāxit.* **konj. plsqpf.**
 ‚Když (= poté, co) Herkula přemohl spánek, Kákus krávy odtáhl do jeskyně.‘

Vedlejší věty s *cum historicum* jsou vlastně konkurenčním prostředkem k **participiálním konstrukcím** s časovým významem. Na rozdíl od nich lze použít vždy (tj. vždy, když se jedná o vyprávění o minulosti), protože konjunktivem lze vyjádřit současnost i předčasnost v aktivu i pasivu (oproti participiím, jimiž v latině nelze vyjádřit kombinaci současnost–pasivum a pouze omezeně – pomocí deponentních sloves – kombinaci předčasnost–aktivum).

současnost:

Cum Caesar urbem oppugnāret, ... = *Caesar urbem oppugnāns ...*
 (‚Když/zatímco Caesar obléhal město, ...‘) *Caesare urbem oppugnante ...* (= ablativ absolutní)

Cum urbs oppugnārētur, ... **NELZE VYJÁDŘIT PARTICIPIEM** (protože latina nemá participium, které by bylo současné a pasivní zároveň)

předčasnost:

Cum Caesar urbem oppugnāvisset, ... **NELZE VYJÁDŘIT PARTICIPIEM** (protože latina nemá participium, které by bylo předčasné a aktivní zároveň)*
 (‚Když/poté, co Caesar oblehl město, ...‘)

Cum urbs oppugnāta esset, ... = *Urbs oppugnāta ...*
 (‚Když/poté, co bylo město obleženo, ...‘) *Urbe oppugnātā ...* (= ablativ absolutní)

* Výjimku tvoří participia perfekta od **deponentních sloves**, která mají předčasný a aktivní význam. Např. *Nuntiō profectō urbs expugnāta est.* (‚Poté, co se posel vydal na cestu, město bylo dobyto.‘ – *proficīscor, proficīscī, profectus sum* = ‚vydat se na cestu‘)

Věty s *cum historicum* a participiální vazby v úryvku z Livia:

	<i>cum historicum</i>	participiální vazby
současnost	<p>cum āvertere eam praedam vellet = ,když chtěl obrátit (= ukrást) tu kořist‘</p>	<p><i>prae se armentum</i> agēns trāiēcerat... = ,žena před sebou stádo převedl ...‘ (,když/tím, že před sebou hnal stádo, převedl ...‘)</p> <p>quem vādentem ... <i>prohibēre cōnātus esset</i> = ,jemuž krácejícímu ... se snažil zabránit‘ (= ,když/zatímco krácel ..., snažil se mu zabránit‘)</p> <p><i>fidem nequīquam</i> invocāns morte <i>occubuit</i> = ,marně se odvoláváje na pastýřskou čest zemřel‘ (= ,když/zatímco se marně odvolával, ...‘)</p>
předčasnost	<p>cum eum sopor opressisset = ,poté, co ho spánek přemohl‘</p> <p>cum gregem perlūstrāvisset oculīs = ,poté, co stádo přehlédl očima‘</p> <p>cum sēnsisset partem abesse = ,poté, co pocítil, že část chybí‘</p> <p>cum bovēs mūgissent = ,poté, co býci zabučeli‘</p> <p>cum Cācus cōnātus esset <i>prohibēre eum</i> = ,poté, co se Kákus pokusil mu zabránit‘</p>	<p>āversōs bovēs trāxit = ,táhl obrácené býky‘ (= ,poté, co byli býci obráceni, táhl je ...‘)</p> <p>āctae bovēs mūgissent = ,odehnané krávy zabučely‘ (= ,poté, co byly krávy odehnány, zabučely‘)</p> <p>reddita vox <i>Herculem convertit</i> = ,(dosl.) navracený hlas (tj. hlas, který přišel jako odpověď) Herkula obrátil‘ (= ,poté, co se vrátil hlas, obrátil Herkula‘)</p> <p>Gēryōne interemptō = ,poté, co byl Géryón zabit‘ (= ablativ absolutní)</p>